

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา อำนาจทางการเมืองได้เปลี่ยนจากสถาบันพระมหากษัตริย์ไปสู่คณะบุคคลที่เรียกตนเองว่า "คณะราษฎร" ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นนำที่เป็นข้าราชการเกือบทั้งหมด ขณะที่โครงสร้างสังคมที่เป็นอยู่เดิมยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด เช่น ค่านิยม ทักษะคติ พฤติกรรมของทั้งข้าราชการและประชาชน ซึ่งลักษณะดังกล่าว เป็นสิ่งที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในระยะเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะลักษณะของอำนาจทางการเมืองซึ่งเกือบทั้งหมดได้มาจากอิทธิพลและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจและชนชั้นนำทางการเมืองมากกว่าการได้มาตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย หรือตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ซึ่งลักษณะเช่นนี้เองที่ทำให้เกิดสภาพความขัดแย้งขึ้นภายในสังคมการเมืองไทยระหว่างกลุ่มทหาร ซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการที่มีการจัดองค์กรที่ดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุดให้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นโดยลำดับ ขณะที่รัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับไม่สามารถเป็นหลักประกันต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้อย่างแท้จริง พรรคการเมืองไม่มีสภาพของการเป็นสถาบันที่เป็นตัวแทนจากประชาชน ผู้แทนราษฎรอำศัยระบบการเลือกตั้งเพื่อสร้างความชอบธรรมต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน สิ่งดังกล่าวส่งผลให้สถาบันรัฐสภาไม่สามารถเป็นสถาบันตัวแทนของประชาชนในการใช้อำนาจนิติบัญญัติเพื่อถ่วงดุลย์อำนาจ และไม่สามารถควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำที่ผ่านมาจะกระทำโดยการใช้อำนาจทหารเข้ายึดอำนาจในการบริหารประเทศ และให้การตอบแทนข้าราชการหรือกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนทางการเมืองในตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานอำนาจทางการเมืองให้แก่ผู้ทำการยึดอำนาจการปกครองให้คงอยู่ได้ต่อไปอย่างราบรื่น ซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ผู้ยึดอำนาจได้นำมากล่าวอ้างต่อการใช้อำนาจของตนมาโดยตลอดก็คือ ประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน และความด้อยพัฒนาของประเทศที่รัฐบาลชุดก่อน ๆ ได้กระทำไว้หรือไม่สามารถแก้ไขได้

และในปี พ.ศ. 2500 ประเทศไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญคือการเปลี่ยนอำนาจการปกครองจากจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม มาสู่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การเปลี่ยนอำนาจในครั้งนี้โดยพื้นฐานแล้วแสดงถึงการต่อเนื่องของอำนาจสูงสุดทางการเมืองทหารและระบอบอำนาจนิยมในวัฒนธรรมการเมืองไทย แต่มีความแตกต่างอย่างสำคัญในแง่ภูมิหลังทางความคิดและทัศนคติ ตลอดจนแบบวิธีของความเป็นผู้นำ กล่าวคือ ระบอบจอมพล ป. เป็นคนรุ่น "ผู้ก่อการ พ.ศ. 2475" ซึ่งมีประสบการณ์ทางการศึกษาและความมุ่งหวังให้ระบอบการเมืองของไทยเป็นไปตามแบบประชาธิปไตยของประเทศตะวันตก ซึ่งแม้ว่าจอมพล ป. จะเกลียดชังและใช้มาตรการปราบปรามศัตรูทางการเมือง แต่จอมพล ป. ก็ไม่เคยทำการปกครองโดยไม่มีรัฐสภา โดยแบบวิธีทางรัฐสภาภายใต้รัฐบาลจอมพล ป. นั้น เป็นสภาที่ควบคุมได้ ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะบางอย่างที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นสภาเดี่ยวซึ่งประกอบด้วยผู้แทนสองประเภท ประเภทหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง และอีกประเภทหนึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 ระบบนี้แต่เดิมมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นช่วงต่อไปสู่ประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ในขั้นต่อไป ของการพัฒนาทางการเมืองไทย แต่ความมุ่งหมายดังกล่าวก็ต้องจบสิ้นลง อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งและการต่อสู้ทั้งในเรื่องอุดมการณ์และเรื่องส่วนตัว อย่างไรก็ตามระบบนี้ได้ถูกนำมาใช้และตอบสนองจุดมุ่งหมายของจอมพล ป. เองเป็นอย่างดี จนต้องกลับไปใช้ระบบนี้อีกเมื่อกลับเข้าสู่อำนาจในครั้งที่สอง และเป็นครั้งสุดท้ายหลังจากการรัฐประหารปี พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นการล้มล้างรัฐบาลพลเรือนภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ได้เลือกตั้งทำที่แบบประชาธิปไตยเหล่านั้นทั้งหมด ในฐานะผู้บัญชาการทหารบก จอมพลสฤษดิ์เป็นฝ่ายได้ชัยชนะในการช่วงชิงอำนาจซึ่งยังผลให้อำนาจทางการเมืองช่วงสิบปีของจอมพล ป. สิ้นสุดลง หลังจากการรัฐประหารเดือนกันยายน 2500 ภายใต้ความสนับสนุนอย่างเด่นชัดจากสหรัฐอเมริกา จอมพลสฤษดิ์ก็ทำการปฏิวัติตามแบบฉบับของตนเองอีกครั้งในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2501 และก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งครั้งนี้ไม่เพียงแต่ทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญและห้ามการจัดตั้งพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นการเริ่มต้นระบอบการปกครองแบบเผด็จการอันยาวนานภายใต้กฎอัยการศึกและประกาศคณะปฏิวัติอีกด้วย กลุ่มฝ่ายค้านต่าง ๆ ถูกกำจัดและรูปแบบประชาธิปไตยถูกเปลี่ยนแปลงไป ในทางตรงข้ามอำนาจเด็ดขาดของนายกรัฐมนตรีได้รับการสถาปนาขึ้นตามกฎหมายเพื่อทำการระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายก่อนวน หรือคุกคามความสงบ°

นอกจากนี้การยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ยังได้มีการใช้รูปแบบใหม่ ในการสร้างความชอบธรรมต่อการยึดอำนาจการปกครองของตนอย่าง เป็นรูปธรรมขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศอย่าง เป็นจริงเป็นจัง โดยการนำเข้า "การพัฒนา" ซึ่งถือเป็นแนวทางใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นอย่าง เป็นรูปธรรมมาก่อนในประเทศไทย และเมื่อพิจารณาการนำ "การพัฒนา" ดังกล่าว เข้ามาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ความหมายเดิมของ "การพัฒนา" ได้ถูกบิดเบือนไป ควบคู่กับความหมายของคำว่า "ประชาธิปไตย" ที่เปลี่ยนไปเป็น "ประชาธิปไตยแบบไทย" ทั้งนี้เพราะรัฐบาลได้มุ่งเน้นที่จะสร้างระบอบการปกครองที่เชื่ออำนาจต่อการพัฒนามากกว่า รวมทั้งใช้การพัฒนาเป็นเหตุผลหลักของการใช้อำนาจรัฐ เพื่อสร้างบรรยากาศทางการเมืองให้เชื่ออำนาจต่อการพัฒนา เศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองที่มั่นคง" หรือ "การรักษาความสงบเรียบร้อย" มาโดยตลอด และแม้ว่าแนวทางการพัฒนา โดยเฉพาะแผนการพัฒนาเศรษฐกิจจะเป็นสิ่งจำเป็นเพราะถือเป็นวิถีทาง และเป้าหมายสูงสุดที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศต่าง ๆ ที่จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นในสังคม และประชาชนของตนโดยส่วนรวมก็ตาม แต่การพัฒนาของประเทศไทยที่เกิดขึ้นอย่างมีแบบแผน ทั้งในรูปของนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการปรับปรุง และ/หรือ แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่แท้จริงที่แตกต่างจากรัฐบาลที่ได้มาจากการเลือกตั้งชุดก่อนแต่ประการใด โดยทัศนะและข้อสรุปของลูอิส (Lewis) ที่สำคัญซึ่งพยายามอธิบายความล้มเหลวในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนานับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ก็คือการกู้เงินจากต่างประเทศ และการนำเงินเข้าสินค้านำเข้า

ในระยะเวลาดังกล่าว นับได้ว่าเป็นช่วงสืบทอดของการพัฒนาประเทศจากอดีตไปสู่อนาคตของประเทศไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงของทุนนิยมโลก โดยความสำคัญของการค้าและการส่งออกได้ทวีเพิ่มขึ้นสูงมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในช่วงแห่งการพัฒนาที่ผ่านมา สิ่งดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบที่สืบเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ ได้ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดระบอบการเมืองแบบเผด็จการ ทั้งนี้เพราะระบบการเมืองของไทยในขณะนั้น ยังต้องพึ่งพาสถาบันทหารแต่เพียงอย่างเดียวเพื่อความอยู่รอดของชาติ และการตั้งเอาสภา-

บันทึหารหรือกองทัพ ซึ่งถือเป็นระบบราชการที่เข้มแข็งและมีเอกภาพมากที่สุดให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองนับตั้งแต่สมัยจอมพล ป. ได้ทำให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพกลายเป็นความชอบธรรม ในการยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตามรัฐบาลของ จอมพลสฤษดิ์ในช่วงหลังปี พ.ศ.2500 ได้เริ่มให้ความสำคัญแก่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรมควบคู่ไปกับการสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจคือการมี "เสถียรภาพทางการเมือง" โดยให้ความสำคัญกับการใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลโดยเฉพาะระบบราชการได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการผูกขาดกระบวนการตัดสินใจและบริหารงานของรัฐบาลและประเทศมาโดยตลอด

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective of the Study)

2.1 เพื่อศึกษาถึง บทบาทของรัฐในสมัยระบอบเผด็จการทหารของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

2.2 เพื่อศึกษาลักษณะสำคัญ และวิธีการในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์

2.3 เพื่อให้ทราบถึง ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ที่มีต่อโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศไทย

3. การสำรวจทฤษฎีและแนวคิด

3.1 ทฤษฎีระบบทุนนิยมและระบบโลก (Theories of Capitalism as a World System)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ระบบทุนนิยมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม และมีส่วนสำคัญที่สร้างความแตกต่างในการพัฒนาของระบบโลก กล่าวคือ ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่มีการจ้างงานเสรีและมีการแข่งขันเสรีของภาคธุรกิจเอกชนซึ่งจะเป็นตัวจูงใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ ขณะที่วิธีการผลิตแบบอื่น เช่น สังคมนิยม ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอทั้งนี้การแข่งขันในการขยายทุนนับว่าเป็นหัวใจหลักของทฤษฎี Classical Marxist สำหรับการวิเคราะห์ระบบทุนนิยม

เพราะการรวมตัวของบริษัทใหญ่ซึ่งมีประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีสมัยใหม่จะ เป็นผู้สร้างผลกำไรสูงสุด และบริษัทเหล่านี้ได้มีบทบาททางการค้าเพิ่มขึ้น ส่วนธุรกิจรายย่อยจะขาดทุนและต้องปิดกิจการไปในที่สุด โดยบริษัทใหญ่ ๆ จะขยายตัวออกไปในประเทศที่มีวิธีการผลิตก่อนทุนนิยม (Pre-capitalist mode of production) ซึ่งหากพิจารณาการขยายตัวของทุนนิยมเข้าไปในประเทศก่อนทุนนิยมโดยอาศัยทฤษฎีหลักของ Marx มาพิจารณาแล้วจะพบว่า ลักษณะเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะพบกับปัญหาความยุ่งยากที่สำคัญคือการขายผลผลิต เพราะจะต้องขึ้นอยู่กับกระแสตลาดต่างประเทศ สำหรับแนวความคิดนี้ได้แสดงออกในหลายรูปแบบในประวัติศาสตร์ของการศึกษาจักรวรรดินิยม Rosa Luxemburg ซึ่งว่า การแข่งขันจะนำไปสู่การขยายตัวทั้งทางเศรษฐกิจและทางการทหาร ในการแสวงหาวัตถุดิบและแรงงานถูก อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจก่อนทุนนิยมหรือด้อยพัฒนา ก็ไม่สามารถจะถูกกำหนดโครงสร้างโดยการแข่งขันตามระบบตลาดทั่วไปในแนวทุนนิยมได้ เพราะไม่สามารถจะหาตลาดในการแข่งขันได้ และถูกบังคับให้เปิดตลาดหรือเปิดประเทศ โดยการใช้กำลังในที่สุด เพราะในประเทศทุนนิยมก้าวหน้าผลผลิตจะมีสูง และการมีผลผลิตสูงจะนำไปสู่การทำกำไรผูกขาด และจะทำให้มีการกดค่าแรงและการบริโภคนิยมของลูกจ้าง และนำไปสู่การลดลงของอุปสงค์ (demand)

การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีหลักทั้งหมด สามารถชี้ให้เห็นถึงบทบาทของระบบทุนนิยมโลก (แม้ว่าทฤษฎีเหล่านี้จะมีการอธิบายที่ละเอียดอ่อนแตกต่างกันออกไปก็ตาม) ซึ่งในยุคการค้าได้ถูกกำหนดถึงหลักการการร่วมมืออย่างหลวมๆ ของระบบเศรษฐกิจโลก (World economy) การพัฒนาในส่วนต่างๆ ของโลก จึงถูกกำหนดโดยลักษณะวิธีการผลิตที่เด่น (dominant mode of production) โดยในแต่ละส่วนของโลก เช่น สเปน, เนเธอร์แลนด์, อังกฤษ อัตราการขนส่งสินค้าสูงมาก การค้าระหว่างประเทศเป็นประเภทสินค้าฟุ่มเฟือย การหมุนเวียนของทุนและแรงงานยังมีน้อย ประเทศในทวีปยุโรปก้าวหน้าและพัฒนาสูงในยุคนั้นก็เพราะกำลังเข้าสู่ระบบทุนนิยม การใช้อำนาจทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยหลักในการเข้าไปกำหนดวิธีการผลิตในประเทศต่าง ๆ ทั้งวิธีการนำวิธีการผลิตแบบทุนนิยมเข้าไป หรือการสร้างฐานอำนาจเพื่อการพัฒนาาระบบทุนนิยม และในศตวรรษที่ 19 จึงเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบเศรษฐกิจโลก และเป็นการเกิดศูนย์กลางของทุนนิยมโลกแห่งใหม่ ๆ ซึ่งรัฐก็มีส่วนร่วมในการเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันการพัฒนาระบบ

ทุนนิยมในอเมริกาและยุโรปได้ทำลายยุคการค้าผูกขาด และนำไปสู่การลดอัตราการผลิตสินค้าเป็นจุดสำคัญในการนำไปสู่จุดใหม่แห่งการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจโลกเริ่มมีความผูกพันที่เหนียวแน่นขึ้น ประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าจะได้เปรียบอย่างมหาศาล เพราะระดับของผลผลิตมีมากเพิ่มขึ้นและเพื่อรักษาไว้ซึ่งการผลิตแบบอุตสาหกรรม ประเทศทุนอุตสาหกรรมจะอาศัยประเทศด้อยพัฒนาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

ประกอบกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม ภายใต้การประดิษฐ์คิดค้นในด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นอุตสาหกรรมนิยมที่มีลักษณะการผลิตเชิงปริมาณ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เกิดความต้องการและอาศัยใน 2 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ ตลาด และวัตถุดิบ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยม โดยการกอบโกยเอาทรัพยากรจากประเทศกำลังพัฒนา และการบังคับให้เปิดตลาด ดังเช่นกรณีประเทศไทย สนธิสัญญาบาวริง พ.ศ. 2398 ที่มีจุดประสงค์ในการเปิดการค้าโลกให้เป็นตลาดเสรี โดยการบังคับข่มขู่ของชาติมหาอำนาจในขณะนั้น และเมื่อโลกเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ลัทธิจักรวรรดินิยม ก็ได้ถูกต่อต้านจากระบอบอำนาจนิยม แต่การครอบงำทางเศรษฐกิจก็ยังคงมีอยู่ต่อเนื่องมาภายใต้รูปแบบใหม่ที่ถือเป็นระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ เพื่อปรับให้เข้ากับกระแสอุตสาหกรรมนิยม โดยเฉพาะการเกิดสถาบันเศรษฐกิจระหว่างประเทศขึ้น คือธนาคารโลก (IBRD) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)^๕ โดยทั้ง 2 สถาบันนี้แม้จะดำรงบทบาทที่แตกต่างกัน แต่ก็ดำเนินไปเพื่อจุดประสงค์ที่สอดคล้องกัน เช่น กรณีของธนาคารโลก ซึ่งเป็นองค์กรที่กู้ยืมเงินนั้นก็สามารที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อใช้อุตสาหกรรมเป็นตัวนำในการพัฒนา และการเปิดตลาดโลกให้เป็นเสรีดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ภายหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง นักเศรษฐศาสตร์จำนวนไม่น้อยเชื่อว่า รัฐจะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และจำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซงการทำงานของกลไกตลาดมากเป็นพิเศษ โดยเชื่อว่าประเทศกำลังพัฒนามีลักษณะแตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้ว เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้กลไกตลาดไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การถูกปิดเป็น

ราคา เป็นต้น การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงต้องมีการวางแผนโดยรัฐเป็นผู้ชี้นำ
 อย่างไรก็ตามลักษณะของการปฏิเสธรระบบเสรีดังกล่าวได้รวมไปถึงการปฏิเสธรระบบ
 การค้าเสรีด้วย เพราะนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ในขณะนั้นเชื่อว่า ภาคอุตสาหกรรม
 เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและประเทศกำลังพัฒนาจำเป็นต้องได้รับการ
 การคุ้มครองในภาคการผลิต เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับประเทศที่พัฒนาแล้วได้
 หากมีการค้าเสรี แต่ถ้าวินิจฉัยให้การคุ้มครองแล้ว อุตสาหกรรมเหล่านั้นก็จะสามารถ
 พัฒนาตนเองให้แข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ในที่สุด เพราะการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม
 เพื่อทดแทนการนำเข้า เป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศ กลยุทธ์การพัฒนาที่
 เน้นการทดแทนการนำเข้าจึงได้รับการผลักดันให้เกิดขึ้นในหลายประเทศ รวมทั้ง
 ประเทศไทยในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์

อย่างไรก็ตามการที่รัฐบาลจำเป็นต้องวางแผนและเข้าไปแทรกแซง
 ในระบบเศรษฐกิจได้ ก็จะต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์
 และทางด้านเทคนิคอื่น ๆ ซึ่งขณะนั้นความรู้ความเชี่ยวชาญตลอดจนบุคลากรในด้าน
 นี้ต้องอาศัยสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เข้ามามีบทบาทอย่างสูงในการช่วยเหลือ
 ในด้านนี้ นอกเหนือไปจากการให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุน และในหลายกรณี
 การเข้าไปช่วยเหลือและแทรกแซง ก็จะกระทำกันตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงระดับ
 โครงการ และหากพิจารณาการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ
 2500 ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กันไป และจะเห็นว่าในด้านการเมือง
 มีเป้าหมายสำคัญเพื่อบรรลุเอกภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติภายใต้
 การปกครองระบอบเผด็จการ ขณะที่ในด้านเศรษฐกิจต้องการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจไป
 สู่การเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งกรอบแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับการพัฒนาใน
 ช่วงเวลาดังกล่าว อาจพิจารณาได้ดังนี้ คือ ทุน (capital) เป็นเป้าหมายสำคัญ
 ของนโยบายที่จะต้องเพิ่มการออมและลงทุนเพื่อที่จะทำให้เกิดการสะสมทุนอย่างรวดเร็ว
 โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม และประกาศ
 นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ขณะเดียวกันการผนวกเข้าสู่ระบบทุนนิยมโลก
 นั้นทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจขาดเสรีภาพ จึงจำเป็นต้องมีการปกป้องการนำเข้าหรือ
 การกีดกันทางการค้าขึ้น ซึ่งในระยะต้นของการพัฒนา กลไกตลาดยังไม่สามารถทำ
 หน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นจึงต้องอาศัยรัฐเป็นผู้นำกระบวนการพัฒนา ประ
 กอบกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจบรรลุเป้าหมาย

ได้ยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การปกครองแบบอำนาจนิยม (Authoritarian polity) โดยจากประสบการณ์ของประเทศส่วนใหญ่ในโลกขณะนั้นเห็นว่า การพัฒนาที่สมบูรณ์ต้องดำเนินควบคู่ไปกับเสถียรภาพทางการเมือง ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม (Authoritarianism) จึงมีผลในทางบวกต่อการระดมทุน และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยค่อนข้างมาก สิ่งดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ยอมรับแนวคิดของนักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์^๕ โดยเฉพาะนักวิชาการเศรษฐศาสตร์ตะวันตกโดยผ่านสถาบันการเงินระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังที่ตจะกล่าวในบทต่อไป รวมทั้งต้องยอมรับความจริงว่า ความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยยังมีอยู่น้อยมาก ประกอบกับผลงานของนักเศรษฐศาสตร์ของไทยเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจก็ยังมีอยู่น้อยมาก

3.2 ทฤษฎีรัฐแนวนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-Marxist Theory of the State)

ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เติบโตขึ้นและกระบวนการสะสมทุนของนายทุนก็ได้พัฒนาต่อเนื่องไปอย่างไม่หยุดยั้ง หากปรับเปลี่ยนวิธีการในการเข้าครอบครองปัจจัยการผลิตซึ่งปรากฏออกมาในรูปของลัทธิอาณานิคมสมัยใหม่ (Neo-Colonialism) และลัทธิจักรวรรดินิยม (Imperialism) เป็นต้น โดยนายทุนอาศัยกลไกระหว่างประเทศและกลไกของรัฐเพื่อจัดการปัจจัยการผลิตให้เกิดประโยชน์หรือผลกำไรมากที่สุด สถาบันการเงินระหว่างประเทศถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันและควบคุมการลงทุนให้อยู่ในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์สูงเท่านั้น รวมทั้งการให้ความสนับสนุนระบอบการปกครองแบบเผด็จการซึ่งเอื้ออำนวยต่อการควบคุมปัจจัยการผลิตซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโจเซฟ ชุมปีเตอร์ (1884-1950) ที่พิจารณาว่าระบบทุนนิยมเป็นกระบวนการที่ต้องมีการแข่งขันและต่อสู้ระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่อยู่เสมอ เช่น การผลิตสินค้าหรือบริการชนิดใหม่ การใช้เทคนิคแบบใหม่ในการผลิต การเปิดตลาดสินค้าใหม่ และการค้นพบแหล่งวัตถุดิบใหม่ เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวสรุปได้ว่า การสะสมทุน (capital formation) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในทุก ๆ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก เช่น อัดัม สมิธ, ริคาร์โด, คาร์ล มาร์ก หรือนักเศรษฐศาสตร์กลุ่ม นีโอคลาสสิก เช่น เคนส์ เป็นต้น^๖ และหากพิจารณา ทฤษฎีนีโอมาร์กซิสต์ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นแนวทฤษฎีที่เกิดขึ้นเพื่อดำเนินการกลับความคิดหลักของพวกทฤษฎีมาร์กซิสต์เดิม และได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาตั้งแต่แนวคิด Miliband, Poulantzas, Baran & Sweezy, Anderson จนถึง Jessop และ Carnoy ที่สามารถอธิบายการกระทำและบทบาทของรัฐในสังคมนิยมได้อย่างมีระเบียบแบบแผน เช่นกรณีของ Carnoy ที่ได้อธิบายสาเหตุที่รัฐ จำเป็นต้องทำหน้าที่เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสามารถดำรงอยู่และขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว ภายใต้ทุนนิยมผูกขาดโดยรัฐ ซึ่งเปรียบเสมือนการปรับตัวของทุนนิยมเองจากปัญหาในทางเศรษฐกิจไปสู่การลงทุนในต่างประเทศเพื่อแสวงหากำไร และ/หรือ การสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานให้เกิดขึ้น ขณะที่ Jessop พยายามชี้ให้เห็นว่าทุนนิยมโดยรัฐ ส่งผลให้รัฐต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือเกิดการรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดระหว่างทุนผูกขาดกับกลไกรัฐจนกลายเป็นกลไกในการสะสมทุน และการครอบงำทางการเมือง รวมทั้งยังทำให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นต่อการบริหารให้เป็นไปในลักษณะ เฉพาะอย่าง เพื่อประโยชน์ต่อการคงไว้ซึ่งอำนาจและแก่ฝ่ายทุนนิยมผูกขาด ซึ่งแนวความคิดของ Nicos Poulantzas เกี่ยวกับบทบาทของรัฐอาจถือเป็นส่วนสำคัญและเป็นมิติใหม่ของการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นว่ารัฐสมัยใหม่มีความแตกต่างในสาระสำคัญจากรัฐสมัยก่อน กล่าวคือรัฐยุคใหม่มีลักษณะแบบอำนาจนิยมโดยรัฐ (Authoritarian Statism) โดยรัฐจะมีหน้าที่ในทางเศรษฐกิจมากขึ้นโดยเฉพาะการวางแผนเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากพัฒนาการของทุนนิยมโลก โดยอาศัยระบบราชการเป็นองค์กรในการจัดการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์กับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่ประการใด ในทางตรงข้ามระบอบเผด็จการกลับมีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมากซึ่ง Altvater ได้ระบุหน้าที่ที่สำคัญของรัฐทุนนิยมไว้ 4 ประการ คือ ประการแรกการจัดให้มีสภาพทางวัตถุทั่วไปที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตอันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) ประการที่สอง รัฐต้องจัดตั้งและค้ำประกันระบบนิคมสัมพันธ์โดยทั่วไปเพื่อเป็นบรรทัดฐาน และยึดถือปฏิบัติในความสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลในสังคมโดยทุนนิยม ประการที่สาม รัฐต้องควบคุมและจัดระเบียบความขัดแย้งระหว่างกรรมกรและฝ่ายทุน หากจำเป็นก็ต้องมีการปราบปรามชนชั้นกรรมกรด้วย โดยอาศัยทั้งวิธีทางกฎหมายและการใช้กำลังตำรวจและทหารเข้ามาปราบปราม ประการสุดท้าย การปกป้องคุ้มครองการดำรงอยู่และการขยายตัวของทุนชาติทั้งหมดในระบบตลาดของโลกทุนนิยม"

3.3 แนวคิดที่ว่าด้วยรัฐนิโอ-ฟาสซิสต์

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เศรษฐกิจของโลกได้เริ่มฟื้นตัวขึ้น บรรดาประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้มีการเคลื่อนย้ายทุนเข้าไปในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ทั้งในด้านการค้า อุตสาหกรรม การบริการ การคมนาคม และการเงิน เป็นต้น โดยประเทศดังกล่าวได้ตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอย่างดี เพื่อลดการความเสี่ยงต้นทุน ซึ่งประเทศผู้รับส่วนใหญ่ก็ได้ตอบสนองเพื่อหวังผลประโยชน์ต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศในระยะยาวเช่นกัน โดยการลดหรือยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์ ภาษีการค้า และภาษีรายได้อื่น ๆ รวมทั้งการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำให้เหมาะสม เพื่อลดต้นทุนการผลิตและจูงใจต่อการลงทุนของต่างชาติ ทั้งนี้ความขัดแย้งในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการลงทุนระหว่างบริษัทข้ามชาติ ภายใต้การดูแลประเทศผู้รับการลงทุนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดข้อสรุปทางการเมืองที่สำคัญ คือ บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของราชการโดยเฉพาะทหาร นักธุรกิจ หรือกลุ่มอนุรักษนิยมเพื่อล้มล้างระบอบการปกครองโดยประชาชนและกวาดล้างฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ และสถาปนารัฐนิโอ-ฟาสซิสต์ขึ้น ซึ่งจากวิวัฒนาการของรัฐในลักษณะนี้ส่วนใหญ่อยู่ในการควบคุมของบริษัทข้ามชาติและประเทศผู้ลงทุน โดยเฉพาะการที่รัฐเหล่านี้ประกาศนโยบายพิเศษ เพื่อก่อให้เกิดและเกื้อหนุนการลงทุน เช่นการควบคุมแรงงานและการจ้างงาน การทำให้สิทธิทางภาษี การอุดหนุนโดยรัฐ ในกิจการสาธารณูปโภค การไม่ยึดหรือโอนเป็นของรัฐ และการสนับสนุนการพัฒนาโดยธุรกิจเอกชน เป็นต้น จนแปรสภาพเป็นรัฐยุคใหม่ที่มีระบอบการปกครองที่เป็นส่วนผสมของเศรษฐกิจและการเมือง ทั้งในระดับชาติและระดับโลก ภายใต้การปกครองของชนชั้นทางการเมืองที่ใช้อำนาจรัฐเพื่อการสนับสนุนและการดำรงอยู่ของระบอบ รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ทำให้เกิดแรงกดดันต่อระบอบทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เพราะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของทุนนิยมโลก ซึ่งประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะรัฐนิโอ-ฟาสซิสต์ที่ปรากฏอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก เช่น เอเชีย อัฟริกา และลาตินอเมริกา ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาของทุนนิยมโลกกับรัฐตนได้ เพราะยังคงอาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะดังกล่าว โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของทุนนิยมโลกด้วย

นีโอ-ฟาสซิสต์ (Neo-fascism) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากลัทธิฟาสซิสต์เดิมในอดีตที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ของประเทศอิตาลี ภายใต้การนำของมุสโสลินี ซึ่งสามารถยึดอำนาจการปกครองของรัฐได้สำเร็จโดยมีสาระสำคัญคือ การเน้นตัวบุคคลมากกว่าการยอมรับเหตุผล และเชื่อในความไม่เท่าเทียมกันของบุคคลเป็นหลัก อันนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งผูกขาดอำนาจการปกครองโดยชนชั้นนำทางการเมืองที่ปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ รวมทั้งยังใช้ลัทธิเชื้อชาตินิยมในการปกครอง ลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบฟาสซิสต์ จะเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยมบังคับหรือระบบเศรษฐกิจธุรกิจเอகชน (Authoritarian Capitalism) ซึ่งใช้ในความหมายเดียวกัน กล่าวคือเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นผลประโยชน์ของสังคมมากกว่าเอகชน การวางแผนจากส่วนกลาง ผูกกลาง และการห้ามไม่ให้มีสหภาพแรงงาน ทั้งนี้เพื่อการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าโดยการระดมทุนและปัจจัยในการผลิตไว้ที่ส่วนกลาง หรือเป็นระบบเศรษฐกิจยามสงคราม (War Economy) และการที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดจะเป็นประเทศที่ล่าหลังด้อยพัฒนา และขาดประสบการณ์ทางการเมือง ดังนั้นการปกครองระบอบเผด็จการจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในกลุ่มประเทศดังกล่าว ทั้งนี้เพราะโครงสร้างสังคมแบบดั้งเดิมได้ใช้อำนาจต่อการสถาปนากการปกครองในระบอบเผด็จการจนขาดความต่อเนื่องทางการเมือง อย่างไรก็ตามลักษณะที่เกิดขึ้นดังกล่าวก็ยังคงมีความแตกต่างจาก "ระบอบอำนาจนิยมแบบดั้งเดิม" (Authoritarian Tradition) ด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ จุดกำเนิดและการแพร่ขยายของระบอบเผด็จการไม่ได้เกิดขึ้นจากผลของกระบวนการพัฒนาภายในรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงอยู่ของรัฐในระดับโลก และองค์กรหรือโครงสร้างของรัฐ รวมทั้งส่วนที่สัมพันธ์กับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีความแตกต่างจากรบอบเผด็จการแต่เดิมในอดีต

รัฐนีโอ-ฟาสซิสต์นี้ เกิดขึ้นมากในรัฐเกิดใหม่หรือรัฐสมัยใหม่ โดยมีระบบราชการ เป็นองค์กรของรัฐที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากต่อการเมืองการปกครองของประเทศ โดยเฉพาะเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจต่อการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นระบอบอำนาจนิยมโดยราชการ (Bureaucratic Authoritarianism) ทั้งนี้เนื่องจาก ลัทธินีโอ-ฟาสซิสต์ มีลักษณะที่สำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ ประการแรกตัวองค์กรของรัฐเองซึ่งรัฐนีโอ-ฟาสซิสต์ จำเป็นที่จะต้องม้อำนาจเหนือสังคมพลเรือน โดยอาศัยองค์กรของรัฐหรือระบบราชการเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการ

ใช้อำนาจในการปกครองทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการใช้กองกำลัง เช่น ทหารและตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อควบคุมและสั่งการให้ปฏิบัติหรือไม่ให้ปฏิบัติ ตลอดจนการใช้กำลังหรือความรุนแรงเข้าทำการกวาดล้างหรือลอบสังหารกลุ่มผู้ต่อต้าน ทั้งนี้สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากจากประเทศมหาอำนาจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเป็นผลมาจากการที่ทุนนิยมโลกได้พัฒนาไปเป็นอย่างดีรวดเร็ว ภายใต้การนำเอาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรม ประการที่สอง บทบาททางเศรษฐกิจขององค์กรรัฐที่รวบอำนาจไว้ส่วนกลาง ทำให้รัฐสามารถกำหนดนโยบายสถาบันหรือรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว เช่น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อชักจูงการลงทุนจากต่างชาติอันเป็นสภาพที่เหมาะสมต่อการพัฒนาของระบบทุนนิยมขึ้นในระยะยาว และประการสุดท้าย อุดมการณ์หรือแนวนโยบายของรัฐซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และ/หรือ สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ อันเป็นที่มาของการก่อกำเนิดชนชั้นนำและผู้ปกป้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติ^{๑๐} ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบาย "ความมั่นคงแห่งชาติ" ของไทยที่ได้มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในยุคแห่งการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และการสร้างความชอบธรรมในการปกครองและครอบงำทางการเมือง เช่นการพัฒนาเศรษฐกิจ และการยุบเลิกพรรคการเมืองไม่ให้มีการเลือกตั้ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการปกครองในระบอบเผด็จการของนิโอ-ฟาสซิสต์ ยังมีข้อแตกต่างจากลัทธิฟาสซิสต์เดิมในยุโรปหลายประการคือ บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐฟาสซิสต์เดิมในยุโรป มุ่งไปที่การดำรงอยู่ของชาติ-รัฐด้วยการพึ่งตนเอง แต่กรณีของรัฐนิโอ-ฟาสซิสต์นั้น การดำรงอยู่ของรัฐและการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกหรือการพึ่งพิงต่างประเทศเป็นหลัก กล่าวคือ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะเป็นไปในลักษณะ external linkage เพราะต้องอาศัยและพึ่งพาเงินจากการลงทุนและตลาดส่งออกจากภายนอก ซึ่งสภาพดังกล่าวก่อให้เกิดความร่วมมือและพันธมิตรในบรรดาระัฐนิโอ-ฟาสซิสต์ ขึ้นได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก นอกจากนี้อุดมการณ์ของรัฐนิโอ-ฟาสซิสต์ ได้มุ่งพัฒนาประเทศให้เกิดความทันสมัย (Modernization) แต่รัฐฟาสซิสต์เดิมจะเน้นไปที่การขยายอำนาจของรัฐ และการใช้ลัทธิเชื้อชาตินิยมซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและการก่อสงครามกับรัฐอื่นดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์

กรณีประเทศไทยการปกครองแบบอำนาจนิยมเราถือเป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของสังคมไทย ซึ่งมีความผูกพันกับค่านิยม วัฒนธรรม และประเพณีที่มีมาแต่โบราณจนสืบทอดมาถึงในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุนี้การปฏิรูประบอบการปกครอง การปกครองของไทยเท่าที่ผ่านมาจึงเป็นเพียงการรักษาอำนาจของแต่ละฝ่ายในสังคม จวบจนกระทั่งฝ่ายเสรีนิยมสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ ในปี พ.ศ. 2475 แต่อย่างไรก็ตามชัยชนะของฝ่ายเสรีนิยมก็ได้ส่งผลต่อการสร้าง เสถียรภาพทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม สถาบัน ทหารซึ่งเป็นผลพวงของการปฏิรูปราชวงศ์จักรีที่เคยเป็นฐานอำนาจมากกว่าการมี หน้าที่ในการป้องกันประเทศกับพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภายหลังสงคราม โลกครั้งที่สองยุติ เมื่อสหรัฐอเมริกาและประเทศสัมพันธมิตรได้ร่วมมือกันสร้างสันติ- ภาพขึ้นได้สำเร็จด้วยการเข้าควบคุมเยอรมันและญี่ปุ่นได้อย่างสิ้นเชิงแล้ว สหรัฐอเมริกา ได้เริ่มก้าวเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียแทนมหาอำนาจเดิมมากขึ้น โดยประเทศ ไทยก็เป็นหนึ่งในหลายประเทศที่สหรัฐได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นกว่าความสัมพันธ์ทาง การทูตที่เริ่มมีมาแต่ปี พ.ศ. 2376 หากแตกต่างจากประเทศอื่นก็คือ ประเทศไทยเป็น ประเทศที่ไม่เคยเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจใด และเป็นประเทศผู้แพ้สงครามเพียง ประเทศเดียวที่ได้รับการยกเว้นการปฏิบัติดังเช่นญี่ปุ่นและเยอรมัน

การที่สหรัฐอเมริกาคัดค้านข้อเสนอของรัฐบาลอังกฤษในการลดบทบาท ของกองทัพไทยให้อ่อนแอลงก็เพราะ สหรัฐอเมริกาได้เล็งเห็นถึงประโยชน์จากไทย ใน 2 ประการ คือ ประการแรกความมั่นคงสมบูรณ์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ อย่างมากมายในประเทศไทยที่ทุนนิยมของสหรัฐอเมริกาจะสามารถเคลื่อนย้ายทุน เข้า มาได้โดยปราศจากการต่อต้านดังเช่นการต่อต้านลัทธิอาณานิคมและสหรัฐอเมริกาที่ ปรากฏขึ้นในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาอื่น ๆ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ สอง ประการที่สองความขัดแย้งระหว่างโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์ได้ขยายตัวไป ยังภูมิภาคต่าง ๆ เป็นสงครามเย็นและสงครามตัวแทนซึ่งเริ่มขึ้นในกลางทศวรรษ 2490 ภายใต้การบริหารงานของประธานาธิบดีไฮเซน ฮาวน์ ที่ต้องการยับยั้งการ ขยายอำนาจของสหภาพโซเวียต โดยวิธีสร้างขั้วอำนาจและสนับสนุนการรวมกลุ่ม ทางทหาร เช่น กรณีของสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ.ศ. 2497 ซึ่งประเทศไทยก็เข้าร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย สิ่งดังกล่าวได้ทำให้ประเทศไทย กลายเป็นจุดยุทธศาสตร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเงื่อนไขทางยุทธศาสตร์นี้

เองที่ได้นำสหรัฐอเมริกาให้มีความสำคัญกับประเทศไทย และเปลี่ยนโครงสร้างรัฐไทยทั้งหมด สร้างรัฐไทยให้กลายเป็นรัฐเผด็จการอำนาจทหาร และกลายเป็นด้านหน้าของป้อมปราการแห่งสงครามที่สหรัฐอเมริกาส่งเสริมขึ้นเพื่อปิดล้อมการขยายตัวของพลังค่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่กำลังก่อตัวและขยายตัวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีจีนและรัสเซียเป็นพลังหนุนที่สำคัญ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2500 ถึง 2506 คือยุคที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาช่วยเหลือไทยในด้านต่างๆ อย่างมหาศาล ดังจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป และเป็นยุคที่ประชาชนไทยถูกสอนให้เกลียดชังคอมมิวนิสต์ ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่คอมมิวนิสต์คือใคร โดยทราบแต่เพียงว่าคอมมิวนิสต์คือลัทธิที่ทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสหรัฐอเมริกาคือมหามิตรที่จะมาช่วยประเทศไทยได้เท่านั้น รัฐไทยได้ก่อรูปเป็นรัฐเผด็จการทหารและระบบการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางก็ก่อตัวขึ้นโดยงบประมาณมหาศาลได้ทุ่มออกไปเพื่อสร้างขยายระบบราชการให้มีเครือข่ายอำนาจควบคุมเหนือชนบททั้งหมด และที่สำคัญว่านั่นก็คือความสำเร็จของสหรัฐอเมริกาในการสถาปนารัฐเผด็จการอำนาจแบบทหาร ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยที่สืบทอดกันมาหลังการปฏิวัติ 2475 ได้ถูกทำลายลงโดยสิ้นเชิงโดยเฉพาะในช่วงของสงครามเป็นวิกฤติเศรษฐกิจโลกได้โหมกระหน่ำคลื่นวิกฤตินี้ตามด้วยวิกฤติทางการเมือง ความขัดแย้งกันเองของระบบทุนโลกได้ก่อตัวขึ้น เพราะด้านหนึ่งทุนนิยมโลกได้เสนออุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ในขณะที่เดียวกันอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำของโลกทุนนิยมกำลังส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศโลกที่สามทั้งหลายปกครองด้วยระบอบรัฐเผด็จการอำนาจแบบทหาร^{๑๑}

ด้วยเหตุนี้เองความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของรัฐในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงอาจอธิบายได้โดยอาศัยกรอบความคิดที่สำคัญคือทฤษฎีนิโอมาร์กซิสต์ และแนวคิดรัฐนิโอ-ฟาสซิสต์โดยเฉพาะจะสามารถช่วยในการอธิบายบทบาทและหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนซึ่งเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนในหลายประการ กล่าวคือ การปรับตัวของทุนนิยมโลกที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้ก่อให้เกิดการปรับตัวทางเศรษฐกิจ (Economic adjustment) ขึ้นเพื่อให้เศรษฐกิจโลกฟื้นตัวและรองรับการขยายตัวของทุนนิยมโลก อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจจากเดิมที่เคยแทรกแซงโดยรัฐ เป็นนโยบายการค้าเสรี และการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ แม้ว่ารัฐบาลจอมพลสฤษดิ์จะสามารถจัดระเบียบทาง

เศรษฐกิจให้แก่ระบบเศรษฐกิจในรูปของการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจก็ตาม แต่การแก้ไขปัญหาที่ไม่สมดุลระหว่างปัญหาการสะสมทุนในระบบทุนนิยมซึ่งต้องแก้ไขโดยการสร้างเสถียรภาพ และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กับปัญหาเรื่องความชอบธรรมในการปกครองของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ โดยเฉพาะการยกเลิกกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และการต่อต้านการประกันสังคมได้นำไปสู่การเกิดทุนนิยมผูกขาดขึ้นในเวลาต่อมา

3.4 แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนา เศรษฐกิจ

3.4.1 ความหมายของการพัฒนา เศรษฐกิจ

คำว่า "พัฒนาการเศรษฐกิจ" นั้น มีผู้ให้คำนิยามไว้หลายประการ แต่ที่จะกล่าวในที่นี้เพื่อให้มองเห็นเค้าโครงในการปฏิบัติได้ง่ายที่สุดก็คือ "พัฒนาการเศรษฐกิจ หมายถึง ขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของมนุษย์ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ และยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้นกว่าเดิม" ทั้งนี้ ขบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักขั้นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ 2 ประการ คือ ทรัพยากรธรรมชาติและ การสะสมทุน ซึ่งการสะสมทุนในที่นี้ มีความหมายในขอบเขตจำกัดแต่เฉพาะเครื่องจักรเครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ซึ่งนำไปใช้ในกระบวนการผลิตสิ่งของหรือบริการดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น โดยปกติการสะสมทุน (Capital Accumulation) ยังรวมถึงการงดบริโภคทรัพย์ส่วนหนึ่ง และเก็บออม (Saving) ไว้เพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์สินค้าประเภททุน (Capital Goods) ให้เกิดขึ้นโดยเมื่อนำสินค้าประเภททุนที่สร้างสรรค์ขึ้นดังกล่าวไปใช้ในการผลิตร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ แล้วจะมีผลทำให้ผลิตสินค้าอื่นได้ในปริมาณมากขึ้น และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้การสะสมทุนสามารถทำได้ 3 ทาง คือ การสะสมส่วนตัว หมายถึงผู้มีเงินรายได้ผู้ใดผู้หนึ่งกระทำการสะสมทุนของตนเองไว้เป็นส่วนตัวโดยการฝากธนาคาร หรือเก็บไว้ ณ ที่ที่อยู่ การสะสมทุนของผู้ประกอบการ หมายถึง การที่ผู้ประกอบการค้า เกษตร และอุตสาหกรรม เก็บเงินในส่วนผลกำไรของตนไว้ส่วนหนึ่งเพื่อเตรียมไว้ขยายกิจการในธุรกิจของตนในอนาคตต่อไป และการสะสมทุนของรัฐบาล หมายถึงการที่รัฐบาลทำการสะสมทุนโดยการสร้างสรรค์สิ่งซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตเป็นการถาวร ซึ่งได้แก่การสร้างถนนหนทาง เขื่อนกั้นน้ำ และการไฟฟ้า เป็นต้น^{๑๖}

การสะสมทุน (Capital Formation) หมายถึงมูลค่ารวมของสินค้าประเภททุน เช่น เครื่องจักร เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตและการก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น ที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกติกำหนดระยะเวลามักจะเป็น 1 ปี การสะสมทุนในที่นี้ไม่ได้มีความหมายถึงการลงทุนที่เป็นตัวเงินอย่างที่เราเข้าใจกันโดยทั่วไป หากแต่มีความหมายถึงการลงทุนไปในการซื้อสินค้าที่ก่อให้เกิดผลทางการผลิตประเภททุน เช่น เครื่องจักรเครื่องมือต่าง ๆ สินค้าประเภททุนเหล่านี้เมื่อมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นแล้ว จะสามารถทำให้ผลิตสินค้าอื่นได้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น และมีคุณภาพดีขึ้นกว่าที่จะใช้แรงงานแต่อย่างเดียว การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะดำเนินไปช้าหรือเร็วเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับอัตราเพิ่มมากหรือน้อยของการสะสมทุนของประเทศนั้น ดังนั้น การสะสมทุนซึ่งเพิ่มขึ้นแต่ละปีจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เมื่อสภาวะเศรษฐกิจขยายตัวและประสิทธิภาพในการผลิตดีขึ้น ก็ย่อมมีความต้องการแรงงานประเภทต่างๆ กว้างขวางออกไป และเป็นการยกระดับรายได้ของประชาชนไปในตัวในเมื่อมีคณงานมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ การสะสมทุนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพิจารณาวางแผนโครงการเศรษฐกิจของประเทศคู่เคียงไปกับสถิติรายได้ประชาชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อได้ประมาณรายได้ประชาชาติไว้ในโครงการเศรษฐกิจแล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องทราบด้วยว่า ปริมาณการสะสมทุนควรจะมีสัดส่วนคิดเป็นเท่าไรของรายได้ประชาชาติ จึงจะเหมาะสมตามความต้องการของสภาวะเศรษฐกิจภายในระยะเวลานั้น ๆ"

งานคำนวณการสะสมทุนของประเทศไทยเป็นงานใหม่ คณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลกเป็นผู้ริเริ่มทำขึ้นใน พ.ศ. 2501 โดยความร่วมมือของสำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ และกระทรวงการคลัง สถิติเกี่ยวกับการสะสมทุนที่คณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลกได้เป็นผู้ริเริ่มทำขึ้นนั้น เป็นสถิติสำหรับปี พ.ศ. 2495-2499 รวม 5 ปี ส่วนสถิติสำหรับปีต่อ ๆ ไปจนถึง พ.ศ. 2502 กองคำนวณการสะสมทุนส่วนรายได้ประชาชาติได้จัดคำนวณขึ้น แต่เนื่องจากมีข้อมูลสถิติหลายอย่างยังไม่สมบูรณ์ สถิติเกี่ยวกับการสะสมทุนสำหรับ พ.ศ. 2500-2503 จึงมีลักษณะเป็นเพียงสถิติเบื้องต้นเท่านั้น"

สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการขยายตัวทางเศรษฐกิจในประเทศไทยก็คือ การขาดแคลนทรัพยากรประเภทเงินทุนสำหรับการสะสมทุน และ

ขาดแคลนวิทยาการในการผลิตและการจัดการ เพราะการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพจำเป็นต้องมีการสะสมทุนเกิดขึ้นในอัตราที่แน่นอนอัตราหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอัตราการเพิ่มของประชากร และอัตราส่วนของความสามารถในการก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มจากการลงทุนเพิ่ม ถ้าการสะสมทุนเกิดขึ้นในอัตราต่ำกว่าอัตราที่เหมาะสมก็จะมีภาวะเศรษฐกิจซบเซา และมีการว่างงานเกิดขึ้น ดังนั้นรัฐบาลของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องทำให้มีการสะสมทุนในอัตราที่ค่อนข้างสูง ให้ความสัมพันธ์กับอัตราการเพิ่มของประชากรอย่างถูกต้อง แต่เนื่องจากประชากรในประเทศเหล่านี้มีรายได้ที่น้อย ความสามารถที่จะออมทรัพย์เพื่อนำมาระดมสำหรับใช้จ่ายในการสะสมทุนก็มีน้อยและไม่เพียงพอที่จะอำนวยให้เศรษฐกิจขยายตัวในอัตราที่มีเสถียรภาพ จึงทำให้มีการขาดแคลนเงินทุนเกิดขึ้น และภายใต้การค้าระหว่างประเทศไทยเสรี การขาดแคลนจะแสดงออกในลักษณะของการขาดดุลติดต่อกันหลายปี ซึ่งแสดงว่าอัตราการออมทรัพย์ในประเทศมีขนาดไม่เพียงพอที่จะอำนวยให้เศรษฐกิจขยายตัวไปในอัตราที่เป็นอยู่ในขณะนั้น โดยส่วนที่เข้ามาชดเชยก็คือทรัพยากรไหลเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งเข้ามาในลักษณะของเงินกู้ เงินช่วยเหลือ และเงินลงทุนจากต่างประเทศ^{๑๔}

3.4.2 ความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจ ถือเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่สำคัญของทุกประเทศในอันที่จะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าขึ้น โดยอาจพิจารณาถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจได้ดังนี้^{๑๕}

(1) การปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น โดยปกติประเทศกำลังพัฒนาจะมีผลผลิตและรายได้ต่อบุคคลเพิ่มขึ้นในอัตราต่ำและช้ามาก ซึ่งผิดกับประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีรายได้ต่อบุคคลสูง และมีอัตราการเพิ่มของรายได้ต่อบุคคลสูงมากในแต่ละปี ดังนั้นหากประเทศกำลังพัฒนาปล่อยให้ประเทศเป็นไปเช่นนี้โดยไม่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ความแตกต่างของรายได้ก็จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและจะเป็นอุปสรรคต่อสภาพทางการเงิน การค้าระหว่างประเทศ และอื่นๆ มากขึ้น ในทำนองเดียวกัน เมื่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในลักษณะคงที่ หากประชาชนคนใดคนหนึ่งมีฐานะความเป็นอยู่สูงขึ้น ประชาชนคนอื่นๆ ก็จะต้องมีฐานะความเป็นอยู่ลดลง และถ้าไม่มีการแก้ไขในที่สุดความยากแค้นจะกลายเป็นความขัดแย้งในระหว่างมวลชนใน

สังคมเดียวกันดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงพยายามที่จะให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อจะทำให้บุคคลต่าง ๆ ในประเทศมีรายได้สูงขึ้น เมื่อมีรายได้สูงขึ้น มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนก็จะสูงขึ้น และช่วยไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างคนทุกชั้น

(2) การแก้ปัญหาการแทรกแซงของลัทธิการเมือง ดังที่ทราบกันอยู่ว่า ในขณะนั้น โลกได้แบ่งลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจออกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์ ความด้อยพัฒนาหรือความยากจนอย่างสาหัสจะเป็นมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประเทศด้อยพัฒนาในโลกเสรีกลับกลายเป็นไปสู่อีกฝ่ายหนึ่ง การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดที่จะป้องกันลัทธิตรงกันข้ามของโลกเสรีไว้ได้

(3) ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจของโลก โดยปกติประเทศที่พัฒนาพยายามที่จะช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุน เครื่องจักรเครื่องมือ การศึกษา เทคโนโลยีและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นต้น การให้ความช่วยเหลือนี้เป็นผลให้ประเทศที่กำลังพัฒนามีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ต่อไปในอนาคต ประชาชนมีมาตรฐานในการครองชีพสูงขึ้น ประเทศเหล่านี้จะส่งสินค้าต่าง ๆ จากต่างประเทศได้มากขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านการค้าของโลก โดยประเทศพัฒนา ก็จะขายสินค้าได้เพิ่มขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งประเทศพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาในเวลาเดียวกัน

3.4.3 การสะสมทุน : จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจ

หากพิจารณาแนวความคิดของ อัดัม สมิท และ ริคาร์โด ในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่แล้วมีความคล้ายคลึงกันและไม่แตกต่างกันนัก โดยเฉพาะทั้ง 2 ท่านเชื่อว่า "การสะสมทุน" (capital formation) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและช่วยให้รัฐดำรงอยู่ได้ รวมทั้งเมื่อใดก็ตามที่การสะสมทุนสิ้นสุดลง การพัฒนาระบบเศรษฐกิจก็จะสิ้นสุดลงด้วย โดยอาดัม สมิท ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับปัญหาการผลิต ขณะที่ริคาร์โดสนใจอยู่กับปัญหาการวิเคราะห์รายได้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องไปถึงการสะสมทุนของประเทศ โดยเฉพาะการแบ่งบุคคลในระบบ

เศรษฐกิจออกเป็น 3 จำพวก คือ นายทุน (capitalists) เจ้าของที่ดิน (land-owners) และคนงาน (labourers) โดยบุคคลประเภท "นายทุน" เป็นผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากมีความสามารถในการจัดการเอาปัจจัยในการผลิตมาใช้ร่วมกันได้แต่เพียงบุคคลเดียว ซึ่งนายทุนในทัศนะของริคาร์โด ได้รวมไปถึงผู้เป็นเจ้าของทุน และผู้ประกอบการธุรกิจ (entrepreneur) แต่ทั้งนี้บทบาทของนายทุนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชาติและระดับโลกก็คือการเสาะแสวงหาโอกาสในการใช้ทุนที่ตนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์หรือผลกำไรมากที่สุด รวมทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะของการนำเอารายได้จากผลกำไรกลับไปลงทุนต่อเนื่องไป อันเป็นขั้นตอนของกระบวนการสะสมทุน ซึ่งมาร์ก (Marx) ได้พิจารณาและชี้ให้เห็นว่าการสะสมทุนเป็นสิ่งที่ทำลายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและนำไปสู่การใช้ระบบสังคมนิยม ซึ่งเกิดขึ้นจากการต่อสู้กันระหว่างชนชั้น 2 ชั้นชั้น คือ นายทุน และคนงาน จนกลายเป็นการแข่งขันทางอุดมการณ์ระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้โลกแบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ ประเทศเสรีประชาธิปไตย กับประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์หรือสงครามเย็น (Cold War) ในระยะต่อมา กรอบความคิดหรือทฤษฎี "แม่แบบ" ของการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนาในยุคนั้น อาจถือได้ว่าได้รับอิทธิพลไม่น้อยจากทฤษฎีความจำเป็นเชิงวิวัฒนาการเศรษฐกิจตามลำดับขั้นของ รอสทาว (W.W. Rostow) ที่เขาได้แสดงไว้ในหนังสือที่ชื่อ *The Stages of Economic Growth : A Non-Communist Manifesto* (1960) โดยขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในทฤษฎีของรอสทาวคือ ขั้นของการทะยานขึ้น เพราะเป็นฐานสำคัญสำหรับการก้าวไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจขั้นต่อไปที่เจริญก้าวหน้ากว่า โดยมีอัตราการลงทุนสุทธิเมื่อเทียบกับรายได้ประชาชาติควรจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5-10 ซึ่งการลงทุนที่เพิ่มขึ้นนี้ จะนำไปสู่การขยายการผลิตและการจ้างแรงงานด้วย การเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ก็จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ต่อสินค้า กล่าวโดยสรุป การขยายตัวของเศรษฐกิจและรายได้ส่วนบุคคลเพิ่มสูงขึ้น จะนำไปสู่การออมเพิ่มขึ้น และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตก็จะสูงขึ้นเนื่องจากการลงทุนเพิ่มขึ้น และเศรษฐกิจก็จะเจริญก้าวหน้าขึ้นจนสามารถก้าวเข้าสู่ขั้นเร่งรัดการขยายตัวได้ในท้ายที่สุด อย่างไรก็ตามจะเห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญสำหรับขั้นทะยานขึ้นในทฤษฎีของรอสทาวนี้ก็คือการลงทุนสุทธิเพิ่มขึ้น ดังเช่น อัดัม สมิท ที่เห็นว่าการสะสมทุนเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ทุนจะ เป็นปัจจัยที่หาได้ยาก (scarce resource) สำหรับประเทศกำลังพัฒนาเนื่อง

จากลักษณะพื้นฐานต่างๆ ไปของประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นประเทศที่ผลิตขั้นปฐม และมีปัญหาด้านประชากรเพิ่มขึ้น ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติยังมีได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และขาดแคลนทุนโดยมีอัตราดอกเบี้ยสูง และประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ^{๑๓}

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ และมีจุดหลักอยู่ที่การเพิ่มทุนที่สำคัญเหมือนกัน เช่น P.N. Rosenstein-Rodan เสนอแนวคิดเรื่องการลงทุนขนาดใหญ่ (big push) ในปี ค.ศ. 1943 R. Nurkse เสนอแนวคิดเรื่องการจำเริญเติบโตอย่างสมดุล (balanced growth) ในปี ค.ศ. 1953 และ Hirschman เสนอแนวคิดเรื่องการจำเริญเติบโตแบบไม่สมดุล (Unbalanced growth) ในปี ค.ศ. 1953 เป็นต้น โดยเฉพาะความคิดว่าด้วยการจำเริญเติบโตอย่างไม่สมดุลของ Hirschman นั้นอาจถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในทางปฏิบัติของการพัฒนาโลกด้อยพัฒนาซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องเงินทุน โดยเสนอให้มีการทุ่มเททรัพยากรไปในภาคเศรษฐกิจนำ (leading economic sector) ที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนามากที่สุด เพราะจะเป็นการกระจายผลประโยชน์ (trickle-down) ให้แก่ภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดจะก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้ และความสำคัญของทุน ภาคเศรษฐกิจนำที่มีความเป็นไปได้ในการสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้น จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมที่มีการผลิตตามแบบแผนของระบบทุนนิยม ทดแทนภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นภาคการผลิตที่ล่าช้า^{๑๔}

3.4.4 บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจ

รัฐบาลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ และถือว่าหน้าที่ของรัฐบาลโดยเฉพาะในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศของตน แต่รัฐบาลจะมีบทบาทในการสร้างความเจริญภายในขอบเขตกว้างขวางเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการปกครอง และระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ กล่าวคือระบบเศรษฐกิจจะเป็นไปในรูปแบบใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับส่วนที่รัฐบาลเข้าเกี่ยวข้อง และรัฐบาลจะสามารถเข้าเกี่ยวข้องได้เพียงไรมากน้อยแค่ไหนนั้น ขึ้นอยู่กับอำนาจอธิปไตยที่ประชาชนที่ได้รับมอบ และรัฐบาลในระบอบเผด็จการสามารถเข้าเกี่ยวข้องแทรกแซงการดำเนินงานทางเศรษฐกิจของประชาชนได้อย่างเต็มที่ แต่จะมากน้อยกว่ากันเพียงไหนนั้นขึ้นอยู่กับผู้เผด็จการเอง หรือขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะเป็นระบบสังคมนิยม

หรือระบบเศรษฐกิจเป็นเสรี ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสังเกตว่าระบบการปกครองกับระบบเศรษฐกิจนั้นมิได้มีส่วนสัมพันธ์กันเลย เพราะหน้าที่ของรัฐบาลในทางเศรษฐกิจ ก็คือ การทำให้รายได้ประชาชาติ (National Income) เพิ่มขึ้นโดยการสนับสนุนให้มีการสะสมทุน และการใช้แนวความคิดใหม่ในการผลิต เพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดผลผลิตส่วนรวมมากขึ้น สำหรับประเทศไทยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์จะมีบทบาทในทางเศรษฐกิจอย่างไรนั้น จุดแรกที่รัฐบาลจะเข้าเกี่ยวข้องก็คือ รัฐบาลจะต้องรู้ก่อนว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างไร จุดไหนควรเป็นจุดแรกที่ควรได้รับการแก้ไขก่อน และรัฐบาลควรเข้าไปเกี่ยวข้องในการครองชีพทางเศรษฐกิจของประชาชนอย่างไร และแค่นี้ เพราะรัฐบาลมีบทบาทบางอย่างสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือ รัฐบาลควรผู้ริเริ่มให้เกิดการตื่นตัวที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นในประเทศของตนเอง

การปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ได้เกิดขึ้นโดยมีเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากรัฐบาลชุดก่อนได้ยึดถือมาจนรัฐบาลเห็นว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ปัญหา ประการที่สองโครงสร้างอำนาจรัฐภายใต้ระบบเผด็จการที่เข้มแข็ง และมีเสถียรภาพมากพอที่จะดำเนินการปรับเปลี่ยนนโยบายได้ อย่างไรก็ตามทิศทางและขอบข่ายการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ก็ขึ้นอยู่กับกรอบจำกัดของโครงสร้างอำนาจเศรษฐกิจการเมืองทั้งระดับประเทศและระดับโลก กล่าวคือนโยบายใหม่ที่กำหนดออกมานั้นต้องเป็นผลดีหรือไม่เป็นผลเสียร้ายแรงต่อสภาพเศรษฐกิจ และฐานอำนาจทางการเมืองภายในประเทศ ขณะเดียวกันก็ไม่ทำทลายต่อผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจและกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศในขณะนั้นด้วย^{๑๑} ด้วยเหตุนี้ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ จึงน่าที่จะเป็นผลผลิตจากทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและกรอบจำกัดของโครงสร้างเหล่านั้น ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงจะเป็นอย่างไรนั้น ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านโครงสร้างที่รัฐบาลเผชิญอยู่ในขณะนั้น เพราะการปรับนโยบายของรัฐไม่ได้เป็นเพียงการรับรู้ปัญหา และกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างตรงไปตรงมาเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการตัดสินใจเลือกทิศทางสำหรับการแก้ปัญหาภายในกรอบจำกัดของสถานการณ์ด้านโครงสร้าง (Structural circumstances) ที่มีอยู่ในขณะนั้นอีกด้วย เพราะฉะนั้นการปรับนโยบาย

ของรัฐโดยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ จึงเป็นการตัดสินใจเลือกที่มีข้อจำกัด และไม่ได้มีทางเลือกมากมายนัก เมื่อจำเป็นจะต้องตัดสินใจเปลี่ยนนโยบายในด้านหนึ่ง รัฐบาลจะต้องพิจารณาเงื่อนไขข้อจำกัดของโครงสร้างภายในประเทศ แต่ในอีกด้านหนึ่งรัฐต้องพิจารณาถึงสถานะของประเทศตนในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโลกด้วย ซึ่งหากเงื่อนไขของสถานการณ์ด้านโครงสร้างทั้ง 2 ด้าน หรือภายในแต่ละด้านขัดแย้งกัน รัฐก็ย่อมจะพบความยุ่งยากในการปรับนโยบายเป็นอย่างมาก

โดยทั่วไป การตัดสินใจเลือกทิศทางของนโยบายโดยมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างของรัฐบาลต้องพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ จุดที่มุ่งปรับเปลี่ยน (location of adjustment) และ เป้าหมายในการปรับเปลี่ยน (objective of adjustment initiative) การตัดสินใจเลือกทิศทางในทางใดทางหนึ่ง จะเป็นไปได้มากน้อยอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของรัฐบาลในโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง^{๓๐} ทั้งในระดับชาติและระดับโลกหรือระดับระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ได้เลือกจุดที่มุ่งปรับเปลี่ยนนโยบายในระดับภายในประเทศ เพราะปัญหาเศรษฐกิจการเมืองโลกในขณะนั้น มีลักษณะเชื่อมโยงกันอยู่ภายใต้การกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยการปรับนโยบายในลักษณะดังกล่าวเป็นผลดี และไม่เกิดผลเสียต่อโครงสร้างการผลิต หรือการสะสมทุนภายในประเทศ รวมทั้งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อฐานอำนาจทางการเมืองของรัฐมากมายนัก เพราะรัฐบาลอาจไม่สามารถกำหนดนโยบายหรือบังคับใช้นโยบายได้ หรืออาจสูญเสียอำนาจไปเลยก็ได้ นอกจากนั้นในการปรับเปลี่ยนนโยบายและกลยุทธ์ดังกล่าว รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ได้พยายามหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง กับโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองระดับโลกในอีกทางหนึ่งด้วย และใช้ทฤษฎีพัฒนาเศรษฐกิจจากตะวันตกเป็นเครื่องมือสำคัญที่ให้ความชอบธรรมในการแทรกแซงเศรษฐกิจการเมืองของประเทศซึ่งอาจถือได้ว่าทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เป็นโครงกรอบทางอุดมการณ์ (ideological superstructure) ซึ่งผ่านมาจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ทั้งธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ขณะที่ประเทศไทยเองก็มีการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในแนวข้างต้นอยู่บ้างแล้ว

4. สมมติฐานในการศึกษา (Hypothesis of the Study)

4.1 การเปลี่ยนแปลงของทุนนิยมโลก เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ระบบเผด็จการของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ต้องกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลให้มีความสอดคล้อง และ เชื่ออำนาจประโยชน์ต่อการขยายตัวของทุนนิยมโลก

4.2 รัฐบาลเผด็จการสมัยจอมพลสฤษดิ์ได้ใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจในการปกครอง

4.3 ระบบเผด็จการในยุคจอมพลสฤษดิ์ ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานและกฎหมายให้เชื่ออำนาจต่อการลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

4.4 ระบบเผด็จการสมัยจอมพลสฤษดิ์ ได้สร้างบรรยากาศในการลงทุนโดยการให้มีสิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุน และการควบคุมบทบาทของผู้ใช้แรงงานอย่างเต็มที่

5. การดำเนินการศึกษา

5.1 วิธีการศึกษา และนำเสนอ

วิธีการศึกษาจะใช้วิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ทั้งจากหนังสือ วารสาร เอกสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ ข้อมูลบางส่วนมิใช่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่จัดทำโดยองค์การต่างประเทศ

การนำเสนองานวิจัยนี้ ผู้เขียนแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บท โดยบทที่ 1 กล่าวถึงความจำเป็นมา วัตถุประสงค์ การสำรวจทฤษฎีและแนวคิด สมมติฐาน การดำเนินการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ บทที่ 2 กล่าวถึงอิทธิพลของทุนนิยมโลกในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยผ่านทางการค้าระหว่างประเทศ และความช่วยเหลือจากต่างประเทศแก่ไทย โดยเฉพาะอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในธนาคารโลก

และกองทุนการเงินระหว่างประเทศต่อการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นในประเทศไทย บทที่ 3 กล่าวถึงการที่รัฐบาลใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมในการปกครอง โดยชี้ให้เห็นถึงผลงานสำคัญ ๆ ของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ บทที่ 4 กล่าวถึงการปรับปรุงและจัดตั้งขององค์กรรัฐของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม สำนักงานประมาณและบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บทที่ 5 กล่าวถึงรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ได้สร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนและการควบคุมแรงงาน บทที่ 6 เป็นบทสรุปผลการศึกษาระบบเบ็ดเตล็ดการกับการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยมโลก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาว่าเป็นอย่างไร

5.2 วิธีรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ จะรวบรวมจากหน่วยที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและสำนักงานประมาณ รวมทั้งการเข้าสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในบางกรณี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้รับทราบและเข้าใจถึงปัจจัยแห่งความสัมพันธ์ ระหว่างระบบเบ็ดเตล็ดการกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธาระรัชต์

6.2 ได้รับทราบถึงวิธีการและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะเวลาดังกล่าว

6.3 เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในรัฐบาลชุดอื่นต่อไป

เชิงอรรถ

^๑อมร รักษาสิทธิ์ และ จัตติยา กรรณสูตร, ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2508
หน้า 219-220.

^๒ดู ชัยอนันต์ สมุทวณิช, รัฐ (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530) หน้า 184-277.

^๓Mathur, Purushottam naraya, Why Developing Countries Fail to
Develop (Hongkong : Macmillan Press 1991) pp.17-21.

^๔ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ อาจเรียกรวมกันได้ว่าสถาบัน
เบร็ตตันวูดส์ (Bretton Woods Institutions) เพราะการตั้งสถาบันทั้งสอง
เป็นผลสรุปมาจากการประชุมสหประชาชาติที่ชื่อว่า Monetary and Financial
Conference ซึ่งจัดขึ้นที่เมือง Bretton Woods รัฐ New Hampshire ประเทศ
สหรัฐอเมริกา ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2487 อันประกอบด้วยผู้แทนจาก 44
ประเทศ โดยธนาคารโลกได้เริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ.2489 เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ
ที่ถูกทำลายไปในช่วงสงคราม และจัดหาทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ
ของประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา ส่วนกองทุนการเงินระหว่างประเทศ
เป็นกองทุนที่ดำเนินการเกี่ยวกับความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศ สนับสนุน
ให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัว และเกิดความสมดุล ส่งเสริมให้อัตราแลกเปลี่ยน
มีเสถียรภาพและบรรเทาการขาดดุลการชำระเงินของประเทศสมาชิก ด้วยการให้
ประเทศสมาชิกกู้ยืมชั่วคราว เพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน โดยกองทุนเปิด
ดำเนินการเมื่อปี พ.ศ.2490 โดยมี Mr. Comilie Gutt ชาวเบลเยียมเป็น
กรรมการจัดการคนแรก

เชิงอรรถ (ต่อ)

^๕สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ.2504-2509

กรุงเทพ : 20 ตุลาคม พ.ศ.2503 หน้า 6 จอมพลสฤษดิ์ สามารถที่จะทำให้ผู้สนับสนุนลัทธิการปกครองประเทศโดยใช้ผู้ชำนาญวิชาการต่าง ๆ ที่เสียสละจำนวนหลายคนให้เชื่อกันในอันที่จะดำเนินการพัฒนาตามแผนของตนสืบไป จอมพลสฤษดิ์ยังแสดงความจริงใจในการร่วมงานกับบุคคลเหล่านี้ดู ประสบการณ์ของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ซึ่งเล่าว่าในสำนักพิมพ์ลายสือไทย ชื่อว่า ชีวิตของประเทศ (กรุงเทพ : เจริญวิทย์การพิมพ์ 2521) หน้า 99-107.

^๖ดู วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, ทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจ (พระนคร : โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย, 2505) หน้า 65-125.

^๗ดู อนุสรณ์ ลีมนณี, ทฤษฎีรัฐแนวมาร์กซิสต์และนีโอมาร์กซิสต์ เอกสารหมายเลข 17 ศูนย์เอกสารทางวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, หน้า ๒๔-๒๕.

^๘Petras, James. Neo-Fascism : Capital Accumulation and Class Struggle in the Third World. Journal of Contemporary Asia Vol.10 [No.1-2] : 119-129.

^๙Ibid., P.120.

^{๑๐}Ibid., P.124-125.

^{๑๑}ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน กมลา สุขพานิช (ขันทปราบ), ทหารกับการเมืองไทย ในวารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 1-2 คณะรัฐมนตรี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๒}ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ศุภวัฒน์ เกษตรทัต และคณะ, เงินทุนของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจ รายงานการศึกษาค้นคว้านักศึกษาวิชา "พัฒนาการเศรษฐกิจ" รุ่นที่ 5 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2514.

เชิงอรรถ (ต่อ)

^{๑๓}สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทย ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.2502), หน้า 16.

^{๑๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

^{๑๕}จรินทร์ เทศวานิช, การพัฒนาเศรษฐกิจ (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2523) หน้า 6-7.

^{๑๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า 6-7.

^{๑๗}รอสทาว, ความจำเป็นทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น, แปลโดย ม.ร.ว.จันทรแรมศิริโชค จันทรทัต (กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ, 2512) หน้า 39-51.

^{๑๘}ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน A.O.Hirschman, The Stategy of Economic Development (1953)

^{๑๙}ดู อนุสรณ์ สิมมณี, ที่มาด้านโครงสร้างของนโยบายการร่วมมือระหว่างรัฐกับทุน : การวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจการเมืองเกี่ยวกับการปรับกลยุทธ์ของรัฐในประเทศไทย (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2534) หน้า 24.

^{๒๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย